

Η Νεοελληνική Γλώσσα στο Ψηφιακό Σχολείο

Ψηφιακοί πόροι στο Φωτόδεντρο: Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων

Παρουσίαση και ενδεικτικά παραδείγματα
εκπαιδευτικής αξιοποίησης

Συντάκτρια: Μαρία Αλεξίου

(εκπαιδευτικός ΠΕ02, ΜΔΕ Θεωρητικής Γλωσσολογίας, συντονίστρια του
ψηφιακού εμπλουτισμού για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας στο
Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας)

Θεσσαλονίκη 2015

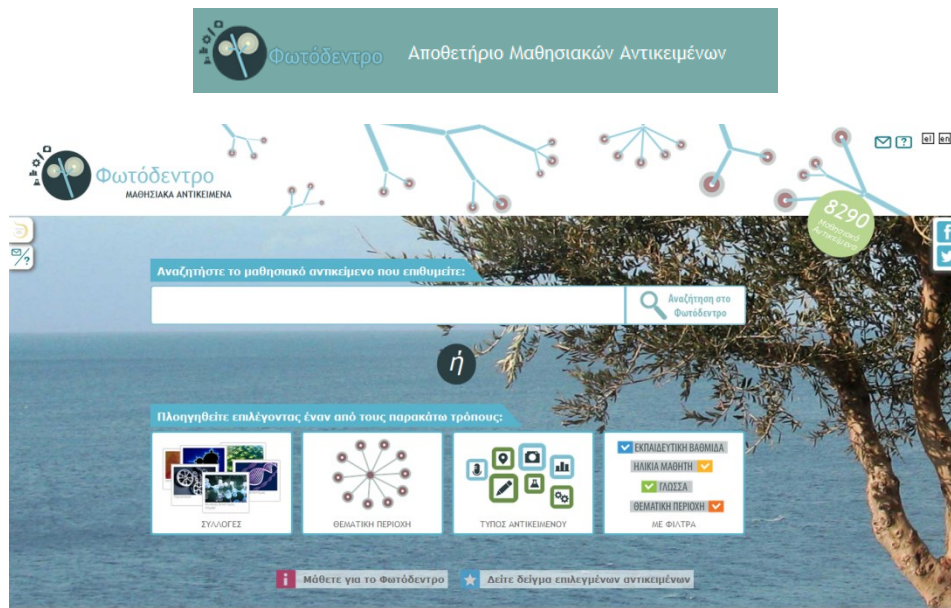
Περιεχόμενα

Λίγα λόγια για την αναζήτηση και τα μεταδεδομένα στο Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων του Φωτόδεντρου	3
Αναζήτηση ανά συλλογή	4
Αναζήτηση ανά θεματική περιοχή	4
Αναζήτηση ανά τύπο αντικειμένου	4
Αναζήτηση με φίλτρα	4
Αναζήτηση με ελεύθερο κείμενο στο πεδίο αναζήτησης	5
Τα μεταδεδομένα	5
Τα μαθησιακά αντικείμενα της συλλογής του Ψηφιακού Σχολείου για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας	6
Τα λογισμικά «Ποιος θέλει να γίνει εκατομμυριούχος;»	6
Το περιβάλλον «Το δωμάτιο του παίζω-γράφου»	7
Οι μετασελίδες	10
Η μετασελίδα «Πολυσημία»	11
Διευκρίνιση του όρου πολυσημία	11
Δραστηριότητα 1: η πολύσημη λέξη <i>δύναμη</i>	11
Δραστηριότητα 2: η πολύσημη λέξη <i>λόγος</i>	14
Διερεύνηση της πολυσημίας σε σώματα κειμένων	18
Δραστηριότητα 3: πολυσημία και χιούμορ	18
Η μετασελίδα «Προκαταλήψεις - Ρατσισμός»	19
Επιλογικές παρατηρήσεις στις μετασελίδες	20
Παράρτημα: Μετασελίδες για τη Νεοελληνική Γλώσσα στο Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων του Φωτόδεντρου (συλλογή Ψηφιακού Σχολείου)	22

Λίγα λόγια για την αναζήτηση και τα μεταδεδομένα στο Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων του Φωτόδεντρου

Όλα τα μαθησιακά αντικείμενα που έχουν δημιουργηθεί για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στο πλαίσιο του Ψηφιακού Σχολείου είναι αναρτημένα στο [Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων](#), το ένα από τα έξι αποθετήρια της συλλογής του [Φωτόδεντρου](#):

Τη συλλογή μαθησιακών αντικειμένων του Ψηφιακού Σχολείου για τη Νεοελληνική Γλώσσα μπορούμε να την προσπελάσουμε αξιοποιώντας τις ποικίλες δυνατότητες αναζήτησης που παρέχει το Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων του Φωτόδεντρου. Πρέπει να σημειωθεί ότι όλα τα Φωτόδεντρα περιλαμβάνουν αναλυτικά εγχειρίδια χρήσης. Στο [Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων](#) το σχετικό εγχειρίδιο βρίσκεται στην ενότητα «Βοήθεια», που εμφανίζεται αν πατήσουμε το δεύτερο εικονίδιο στην αριστερή πλευρά της σελίδας:

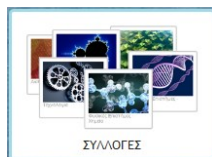

Συμβουλή: στις Συλλογές, τη Θεματική Περιοχή και τον Τύπο Αντικειμένου παρέχονται δύο περιβάλλοντα αναζήτησης των συλλογών, η Γραφική Περιήγηση και η Λίστα. Παρότι η γραφική περιήγηση παρουσιάζει αισθητικά πλεονεκτήματα, δεν εμφανίζει όλες τις

συλλογές· για παράδειγμα, στο γραφικό περιβάλλον δε θα βρούμε εξαρχής τη συλλογή της Νεοελληνικής Γλώσσας. Η χρήση της λίστας είναι πιο πρακτική, γιατί παρουσιάζει σε κατάλογο όλα τα περιεχόμενα.

Αναζήτηση ανά συλλογή

Η διαδρομή είναι η εξής: [Ψηφιακό Σχολείο](#) → [Φωτόδεντρο: Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων](#) → [Συλλογές](#) → [2010-2015 Ψηφιακό Σχολείο](#) → [Γλώσσα και Λογοτεχνία](#) → [Νεοελληνική Γλώσσα \(Γυμνασίου – Λυκείου\)](#). Θα μας εμφανιστούν όλα τα μαθησιακά αντικείμενα που έχουν δημιουργηθεί για τη Νεοελληνική Γλώσσα στο πλαίσιο του Ψηφιακού Σχολείου. Αν έχουμε κατά νου κάποια λέξη-κλειδί, μπορούμε να την πληκτρολογήσουμε στο πεδίο αναζήτησης, ώστε να περιορίσουμε τα αποτελέσματα.

Αναζήτηση ανά θεματική περιοχή

Η διαδρομή είναι η εξής: [Ψηφιακό Σχολείο](#) → [Φωτόδεντρο: Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων](#) → [Θεματική Περιοχή](#) → [Νεοελληνική Γλώσσα](#). Θα μας εμφανιστούν όλα τα μαθησιακά αντικείμενα που έχουν δημιουργηθεί για τη Νεοελληνική Γλώσσα σε όλες τις συλλογές, όχι μόνον του Ψηφιακού Σχολείου. Και πάλι, τα αποτελέσματα μπορούν να περιοριστούν με την πληκτρολόγηση λέξεων-κλειδιών στο πεδίο της αναζήτησης.

Αναζήτηση ανά τύπο αντικειμένου

Η διαδρομή είναι η εξής: [Ψηφιακό Σχολείο](#) → [Φωτόδεντρο: Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων](#) → [Τύπος Αντικειμένου](#) → [ο τύπος αντικειμένου που μας ενδιαφέρει]. Πρέπει να σημειωθεί ότι στη συλλογή του Ψηφιακού Σχολείου για τη Νεοελληνική Γλώσσα, το περιβάλλον «Το δωμάτιο του παίζω-γράφου» έχει σημειωθεί ως Εργαλείο-Εφαρμογή () , τα λογισμικά «Ποιος θέλει να γίνει εκατομμυριούχος» ως Εκπαιδευτικά παιχνίδια () και οι μετασελίδες ως Διερευνησεις & Ανοιχτές Δραστηριότητες () . Η επιλογή ενός τύπου αντικειμένου επιστρέφει ως αποτελέσματα όλα τα μαθησιακά αντικείμενα που έχουν χαρακτηριστεί ως τέτοιου τύπου, από όλες τις συλλογές και για όλα τα μαθήματα. Στο περιβάλλον αυτό δεν είναι δυνατή η χρήση λέξεων-κλειδιών για τον περιορισμό των αποτελεσμάτων.

Αναζήτηση με φίλτρα

Η διαδρομή είναι η εξής: [Ψηφιακό Σχολείο](#) → [Φωτόδεντρο: Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων](#) → [Με Φίλτρα](#) → (χρήση φίλτρων). Όσο περισσότερα φίλτρα συνδυάζουμε στην αναζήτησή μας τόσο πιο περιορισμένος είναι ο αριθμός των αποτελεσμάτων που επιστρέφονται. Κι εδώ είναι δυνατός ο συνδυασμός των φίλτρων αναζήτησης με την πληκτρολόγηση λέξεων-κλειδιών στο πεδίο αναζήτησης.

Αναζήτηση με ελεύθερο κείμενο στο πεδίο αναζήτησης

Αν γνωρίζουμε τον τίτλο του μαθησιακού αντικειμένου που αναζητούμε ή αν έχουμε κατά νου μία ή περισσότερες λέξεις-κλειδιά, μπορούμε να τα πληκτρολογήσουμε στο πεδίο αναζήτησης στην αρχική σελίδα του [Αποθετηρίου Μαθησιακών Αντικειμένων](#) (δεν έχει σημασία αν γράφουμε με πεζά ή κεφαλαία ή αν οι λέξεις είναι τονισμένες ή άτονες). Θα μας επιστραφούν όλα τα μαθησιακά αντικείμενα, από όλες τις συλλογές και τις θεματικές περιοχές, που στη σελίδα περιγραφής τους περιλαμβάνουν τη λέξη ή τις λέξεις που πληκτρολογήσαμε.

Τα μεταδεδομένα

Κάθε μαθησιακό αντικείμενο που βρίσκεται αναρτημένο στο Φωτόδεντρο συνοδεύεται από μια σελίδα περιγραφής (ή σελίδα μετασχολιασμού), που περιέχει πληροφορίες για το αντικείμενο ταξινομημένες σε γενικές κατηγορίες. Αυτές οι πληροφορίες είναι τα **μεταδεδομένα** του μαθησιακού αντικειμένου. Από τη σελίδα αυτή μπορούμε να προσπελάσουμε το μαθησιακό αντικείμενο είτε βλέποντας το σε προεπισκόπηση (πατάμε το εικονίδιο - thumbnail του μαθησιακού αντικειμένου ή το εικονίδιο) είτε ανοίγοντάς το διαδικτυακά (εικονίδιο) είτε κατεβάζοντάς το στον υπολογιστή μας για χρήση χωρίς σύνδεση στο διαδίκτυο (εικονίδιο). Η εικόνα που ακολουθεί παρουσιάζει τη σελίδα περιγραφής του λογισμικού «Το δωμάτιο του παίζω-γράφου»:

Όλα τα Μαθησιακά Αντικείμενα > 2010-2015 Ψηφιακό Σχολείο > Γλώσσα και Λογοτεχνία > Νεοελληνική Γλώσσα (Γυμνασίου - Λυκείου)

ΜΑΘΗΣΙΑΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ
ΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ ΤΟΥ ΠΑΙΖΩ - ΓΡΑΦΟΥ

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩ

ΜΟΙΡΑΖΟΜΑΙ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΤΥΠΟΣ
Το δωμάτιο του παίζω - γράφου

ΠΕΡΙΓΡΦΗ
Εκπαιδευτική εφαρμογή που φιλοξενεί ψηφιακά περιβάλλοντα παραγωγής κωμικών παιχνιδιών οδών: ηλεκτρονικό μήνυμα, βιογραφικό σημείωμα, στίχοι τραγουδιού, ιστορία ή παραμύθι, όμοιο, συνέντευξη, ημερολόγιο, επιστολή, διάλογος.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΦΟΡΑΣ
<http://photosentro.edu.gr/iar/8521/7048>

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗΣ
<http://photosentro.edu.gr/vf/item/ds/8521/7048>

ΛΙΣΤΕ ΚΑΤΑΓΙΑ

Νεοελληνική Γλώσσα
Ψηφιακά περιβάλλοντα
Πολυτροπικότητα

ΣΤΟΧΕΥΟΜΕΝΟ ΚΟΙΝΟ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΒΑΘΜΙΑ/ ΕΠΙΠΕΔΟ
Δημοτικό, γυμνάσιο, γενικό λύκειο, τεχνολογικό λύκειο, επαγγελματική εκπαίδευση

ΤΥΠΙΚΟ ΣΥΡΟΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
9-12, 12-15, 15-18, +18

ΤΕΧΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΜΟΡΦΟΤΥΠΟΣ
απพลิเคชัน/zip (1.75 MB)

ΛΟΓΙΣΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΡΟΣΕΣΙΑ ΑΝΩΣΙΑΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ
ελληνικά

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ

ΘΡΩΠΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΗ
Νεοελληνική Γλώσσα

ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ
αυτοκίνη δραστηριότητα, εκπαιδευτικό παιχνίδι, εφαρμογή

ΣΥΝΟΤΕΣ ΟΠΙΣΘΟΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ
Νεοελληνική Γλώσσα (Γυμνασίου - Λυκείου)

ΣΥΝΔΕΙΣΦΟΡΑ & ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

ΟΜΑΔΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Καταρτιο Σπουδών (δημιουργός, επιμέλεια), Μαρία Χαρίση (τεχνική υλοποίηση), ΜΑΡΙΑ ΑΛΕΞΙΟΥ (μετακολλαστής, επιμέλεια επικύρωση μεταδοσμένων)

ΠΡΑΞΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
ΨΗΦΙΑΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (2010-2015, ΕΠ-ΕΔΒΜ+, ΕΣΠΑ)

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΙΚΟ
 8521/7048

ΣΦΡΑΓΙΣΕ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ΛΟΓΟΤΥΠΟ

ΛΟΓΟΤΥΠΟ
Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike Greece 3.0
Το παρόν Μαθησιακό Αντικείμενο χορηγείται με όλη Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike Greece 3.0 <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>

Τα μαθησιακά αντικείμενα της συλλογής του Ψηφιακού Σχολείου για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας

Στη συλλογή αυτή περιλαμβάνονται δύο γενικές κατηγορίες μαθησιακών αντικειμένων: τέσσερα λογισμικά και εβδομήντα μετασελίδες. Παραπομπές στους πόρους αυτούς υπάρχουν και σε επιλεγμένα σημεία των διαδραστικών σχολικών βιβλίων, ωστόσο και αυτές οδηγούν πλέον στο [Φωτόδεντρο Μαθησιακών Αντικειμένων](#).

Τα λογισμικά «Ποιος θέλει να γίνει εκατομμυριούχος;»

Πρόκειται για τρία λογισμικά κλειστού τύπου, ένα για κάθε τάξη του Γυμνασίου (Α', Β' και Γ'). Στην ουσία πρόκειται για παιχνίδια ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής πάνω στη συνολική γραμματική ύλη του σχολικού βιβλίου της εκάστοτε τάξης του Γυμνασίου, σε περιβάλλον που προσομοιώνει το γνωστό τηλεπαιχνίδι, με δυνατότητες χρήσης βοήθειας. Κάθε φορά που ο χρήστης/ η χρήστρια απαντάει σωστά στη ερώτηση που εμφανίζεται, «κερδίζει» ένα ποσό και προχωράει στην επόμενη για να διεκδικήσει μεγαλύτερο ποσό. Αν απαντήσει λάθος σε μια ερώτηση, το παιχνίδι τελειώνει. Αν απαντήσει σωστά σε όλες τις ερωτήσεις, κερδίζει μια εικονική επιταγή ενός εκατομμυρίου ευρώ. Οι ερωτήσεις εμφανίζονται με τυχαία σειρά:

Φωτόδεντρο
Μαθησιακά Αντικείμενα

Ποιος θέλει να γίνει εκατομμυριούχος; (B' Γυμνασίου)

Το αντικείμενο περιέχεται στην συλλογή **Νεοελληνική Γλώσσα**

€1,000,000
€500,000
€250,000
€125,000
€64,000
€32,000
€16,000
€8,000
€4,000
€2,000
€1,000
€500
€200
€100

Ποιος θέλει να γίνει εκατομμυριούχος;

50:50
Κέρδισες 0€

Ποια λέξη-φράση δεν ανήκει στην ίδια ετυμολογική οικογένεια;

A Μηχανοδηγός **B** Καθοδήγηση

Γ Οδικό δίκτυο **Δ** Πύργος ελέγχου

Τα λογισμικά αυτά προτείνουν έναν «παικτικό» τρόπο επανάληψης της γραμματικής ύλης του σχολικού βιβλίου είτε στο τέλος της σχολικής χρονιάς είτε στην αρχή της επόμενης τάξης.

Το περιβάλλον «Το δωμάτιο του παίζω-γράφου»

[«Το δωμάτιο του παίζω-γράφου»](#) είναι ένα ανοιχτό περιβάλλον που περιλαμβάνει μια σειρά από υποπεριβάλλοντα παραγωγής και επεξεργασίας κειμένων ποικίλων ειδών:

Φωτόδεντρο
Μαθησιακά Αντικείμενα

Το δωμάτιο του παίζω - γράφω

Το αντικείμενο περιέχεται στην συλλογή **Νεοελληνική Γλώσσα**

info

Γεια σας, ελάτε...

Αν πατήσουμε στη φιγούρα του παιδιού στην αρχική σελίδα, θα εμφανιστεί μια σύντομη εισαγωγή. Πατώντας το βελάκι στο τέλος της εισαγωγής, μεταφερόμαστε στο κεντρικό περιβάλλον:

γλώσσαν νωμών

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΘΝΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΕΦΝΙΔ)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

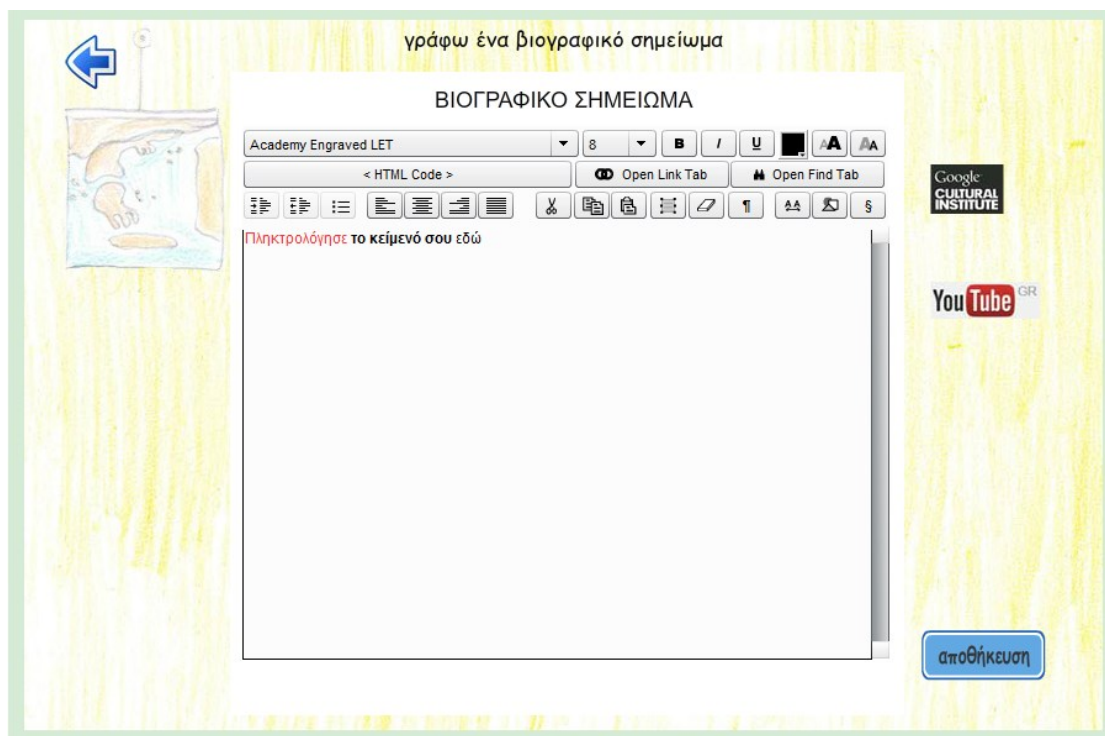
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Καθώς περιηγούμαστε με τον δρομέα στην εικόνα του παιδικού δωματίου, ορισμένα αντικείμενα αλλάζουν χρώμα και εμφανίζεται λεζάντα με το κειμενικό είδος που μπορούμε να παραγάγουμε στο συγκεκριμένο υποπεριβάλλον. Αν για παράδειγμα πάμε με τον δρομέα στη φορεσιά κάτω αριστερά στην εικόνα, θα εμφανιστεί λεζάντα που γράφει «γράφω ένα βιογραφικό σημείωμα». Αν πατήσουμε πάνω στη φορεσιά, θα ανοίξει το εξής υποπεριβάλλον:

Πρόκειται για περιβάλλον επεξεργασίας κειμένου με ποικίλες δυνατότητες. Τα παιδιά μπορούν να γράψουν ένα κείμενο, να τροποποιήσουν το είδος, τη μορφή, το μέγεθος και το χρώμα της γραμματοσειράς, να προσθέσουν υπερσυνδέσμους, να αναζητήσουν και να αντικαταστήσουν στοιχεία, να παίξουν με τις εσοχές και τη στοίχιση, να εισαγάγουν λίστα

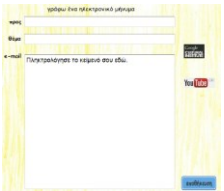

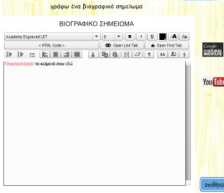

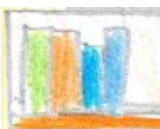
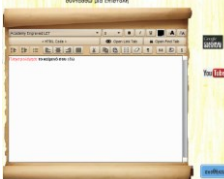

με κουκκίδες, να χρησιμοποιήσουν τη δυνατότητα αντιγραφής ή αποκοπής, να απαλείψουν κάθε μορφοποίηση χρησιμοποιώντας τη σβήστρα, να τροποποιήσουν τις αποστάσεις μεταξύ γραμμάτων και να εισαγάγουν εικόνες και σύμβολα. Δεξιά στο υποπεριβάλλον δίνεται η δυνατότητα να μεταβούν στα εικονικά μουσεία της ιστοσελίδας [googleartproject](#) και να επιλέξουν εικόνες για να εμπλουτίσουν το κείμενό τους (χρησιμοποιώντας τη δυνατότητα printscreen ή το εργαλείο αποκομμάτων) και στο [YouTube](#) για να επιλέξουν βίντεο και να παραπέμψουν σε αυτό/ά με υπερσύνδεσμο. Εννοείται ότι μπορούν να επιλέξουν εικόνες κι από άλλες πηγές ή να παραπέμψουν σε όποιον δικτυακό τόπο επιθυμούν.

Το κείμενο που παράγεται στο υποπεριβάλλον μπορεί να αποθηκευτεί τοπικά στον υπολογιστή σε μορφή html και στη συνέχεια να αποσταλεί με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, να αναρτηθεί στο διαδίκτυο, να μεταφερθεί σε μέσα αποθήκευσης όπως το φλασάκι, να αντιγραφεί και να επικολληθεί σε αρχείο κειμένου κλπ.

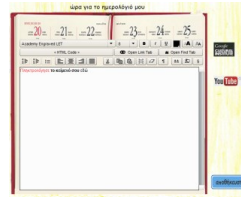
Όλα τα υποπεριβάλλοντα στο «Δωμάτιο του παίζω-γράφου» έχουν χονδρικά την παραπάνω μορφή. Μπορούν να συνεισφέρουν στην καλλιέργεια του ψηφιακού γραμματισμού με την παραγωγή ψηφιακών κειμένων και στην καλλιέργεια των πολυγραμματισμών με τη δυνατότητα εισαγωγής στοιχείων πολυτροπικότητας που παρέχουν. Το πώς θα αξιοποιηθούν οι δυνατότητες των περιβαλλόντων αυτών όπως και το ποιες είναι οι κειμενικές συμβάσεις των κειμενικών ειδών που παράγονται κάθε φορά συνιστούν θέματα που απαιτούν τη συνδρομή του/ της εκπαιδευτικού και πρέπει να εντάσσονται στη διδακτική στοχοθεσία και το σχεδιασμό του/της.

Τα υποπεριβάλλοντα παραγωγής κειμένου στο «Δωμάτιο του παίζω-γράφου» είναι τα εξής:

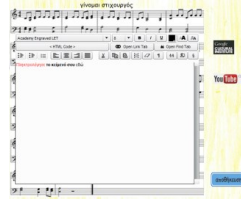
ηλεκτρονικό μήνυμα		▶	
βιογραφικό σημείωμα	 γράφω ένα βιογραφικό σημείωμα	▶	
ποίημα		▶	
επιστολή		▶	

ημερολόγιο

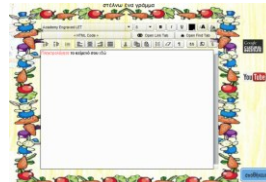
στίχοι

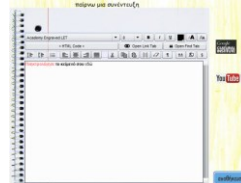
διάλογος
(τα λόγια καθενός
από τα δύο
πρόσωπα
αποθηκεύονται σε
χωριστό αρχείο)

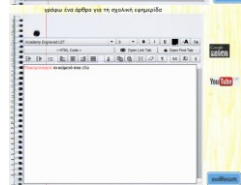
γράμμα

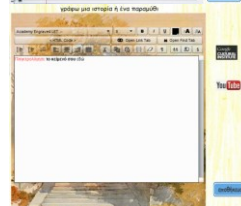
συνέντευξη

άρθρο

ιστορία/ παραμύθι

Οι μετασελίδες

Οι εισαγωγικές παρατηρήσεις σχετικά με την ταυτότητα, τα θέματα και τη φιλοσοφία των μετασελίδων για τη Νεοελληνική Γλώσσα που φιλοξενούνται στο [Φωτόδεντρο: Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων](#) του [Ψηφιακού Σχολείου](#) περιλαμβάνονται στο αρχείο παρουσίασης power point με τίτλο «Η Νεοελληνική Γλώσσα στο Ψηφιακό Σχολείο – Εισαγωγικές παρατηρήσεις» που συνοδεύει το παρόν κείμενο. Εδώ αρκεί να σημειώσουμε ότι οι μετασελίδες είναι θεματικές ιστοσελίδες που περιλαμβάνουν συγκεντρωμένο υλικό για ένα ζήτημα που θίγεται στα σχολικά βιβλία και ενίοτε προτάσεις για δραστηριότητες και οδηγίες για τη χρήση ψηφιακών εργαλείων και περιβαλλόντων.

γλώσσαν νωμάν

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΘΝΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΕΦΝΙ)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
στέλνοντας στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η συλλογή του Ψηφιακού Σχολείου για τη Νεοελληνική Γλώσσα στο Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων περιλαμβάνει συνολικά εβδομήντα μετασελίδες, κατάλογος των οποίων επισυνάπτεται με τη μορφή [παραρτήματος](#) στο τέλος του εγγράφου. Παρακάτω θα εξετάσουμε ενδεικτικά δύο παραδείγματα: μια μετασελίδα που αφορά ένα γλωσσικό θέμα και μια μετασελίδα που προτείνει υλικό σχετικά με ένα θέμα για προβληματισμό, συζήτηση και παραγωγή λόγου.

Η μετασελίδα «Πολυσημία»

Η μετασελίδα αυτή δημιουργήθηκε με αφορμή την [ενότητα 2Γ του βιβλίου Νεοελληνική Γλώσσα Γ΄ Γυμνασίου](#), αλλά μπορεί να αξιοποιηθεί και ανεξάρτητα από το βιβλίο ή τη συγκεκριμένη τάξη. Αφορά ένα γλωσσικό θέμα, την πολυσημία, και περιλαμβάνει παραπομπή σε λεξικό όρων και προτάσεις για δραστηριότητες, ορισμένες από τις οποίες εμπλέκουν σχολικά βιβλία και ηλεκτρονικά εργαλεία (λεξικά και σώματα κειμένων). Το διάγραμμα της μετασελίδας είναι το εξής: διευκρίνιση του όρου *πολυσημία* και του συμπληρωματικού του *ομωνυμία*, πρόταση για δραστηριότητα διερεύνησης της πολυσημίας της λέξης *δύναμη*, ανάλογη πρόταση για δραστηριότητα με τη λέξη *λόγος*, πρόταση για χρήση ηλεκτρονικών σωμάτων κειμένων σε δραστηριότητες διερεύνησης της πολυσημίας, δραστηριότητα διερεύνησης της λειτουργίας της πολυσημίας σε χιουμοριστικά κείμενα.

Διευκρίνιση του όρου πολυσημία

Η μετασελίδα ξεκινά με την παραπομπή στο λήμμα *ομωνυμία / πολυσημία* του [Λεξικού Όρων](#) του Ηλεκτρονικού Κόμβου για την υποστήριξη των διδασκόντων την Ελληνική Γλώσσα, όπου τα παιδιά μπορούν να διαβάσουν πώς ορίζεται η πολυσημία και η ομωνυμία και ποια είναι τα (ενίοτε ασαφή) μεταξύ τους όρια:

Πολυσημία

Ομωνυμία ή πολυσημία; Μπορείτε να μάθετε περισσότερα για τα φαινόμενα στο λήμμα [ομωνυμία / πολυσημία](#) του [Λεξικού Όρων](#) [πηγή: [Ηλεκτρονικός Κόμβος για την υποστήριξη των διδασκόντων την Ελληνική Γλώσσα](#)].

Δραστηριότητα 1: η πολύσημη λέξη *δύναμη*

Στη συνέχεια προτείνεται μια δραστηριότητα για τη διερεύνηση της πολυσημίας που εμφανίζει η λέξη *δύναμη*:

δύναμη: μία λέξη, πολλές σημασίες

Τι σημαίνει *δύναμη*; Δείτε πόσες σημασίες αποδίδονται στη λέξη στο αντίστοιχο λήμμα του σχολικού σας [Ερμηνευτικού Λεξικού Νέας Ελληνικής](#) και του [Λεξικού της Κοινής Νεοελληνικής](#) [πηγή: Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα].

Παρακολουθήστε τις σημασίες της λέξης σε μια σειρά κειμένων που προέρχονται από βιβλία διαφόρων μαθημάτων της τάξης σας. Με ποιο συνώνυμο θα αντικαθιστούσατε τη *δύναμη* σε κάθε ένα από τα συμφοραζόμενα;

Αρριανού "Αλεξάνδρου Ανάβαση"

Το βαρύ ιππικό αποτελούσαν ευγενείς Μακεδόνες και Θεσσαλοί. Ονομάζονταν **ἐταῖροι** και έφεραν περικεφαλαία, θώρακα, ξίφος και ξυστόν (δόρυ). Σχημάτιζαν δεκαεξί ίλες, από τις οποίες καθεμιά είχε **δύναμη** εκατόν πενήντα ως διακοσίων πενήντα ανδρών. Η δεκάτη έκτη αποτελούσε τη βασιλική ίλη, που λεγόταν και **ἀγῆμα τῶν ἐταίρων** και ήταν η έφιππη σωματοφυλακή του βασιλιά.

Βιολογία

Εικ. 7.6 Ο μύθος του μονόφθαλμου
Κώλυμα βασίλειου κατά Πλάτωνα

Η δραστηριότητα περιλαμβάνει διερεύνηση της πολυσημίας της λέξης στο σχολικό [Ερμηνευτικό Λεξικό Νέας Ελληνικής](#) και στο ηλεκτρονικό [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) που φιλοξενείται στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. Παρατίθενται επίσης αποσπάσματα από σχολικά βιβλία ποικίλων αντικειμένων της Γ΄ Γυμνασίου στα οποία εμφανίζεται η λέξη *δύναμη*, προκειμένου οι μαθητές και οι μαθήτριες να εξετάσουν με ποια σημασία εμφανίζεται η λέξη κάθε φορά και να προβληματιστούν σχετικά με το αν η σημασία της μπορεί σε κάθε περίπτωση να συνδεθεί με το διδακτικό αντικείμενο - γνωστικό πεδίο από όπου προέρχεται το απόσπασμα.

Στη συνέχεια προτείνονται ιδέες για επέκταση της δραστηριότητας:

Αυτές είναι ορισμένες μόνο από τις σημασίες με τις οποίες εμφανίζεται η λέξη *δύναμη* στα σχολικά σας βιβλία. Μπορείτε εύκολα να αναζητήσετε περισσότερες χρήσεις της ίδιας λέξης ή άλλων πολύσημων λέξεων στα ηλεκτρονικά βιβλία του [Ψηφιακού Σχολείου](#).

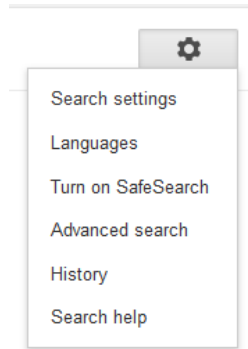
Μια άλλη ιδέα είναι να αναζητήσετε στο διαδίκτυο εικόνες για τις λέξεις που θέλετε να μελετήσετε. Θα βρείτε, μεταξύ άλλων, ενδιαφέροντα μικρά κείμενα που αποκαλύπτουν ποικίλες πλευρές της πολυσημίας τους.

Η αναζήτηση στα σχολικά βιβλία μπορεί να γίνει για την ώρα με δύο τρόπους:

α) Τα παιδιά αναλαμβάνουν να διερευνήσουν ορισμένα ψηφιακά σχολικά βιβλία για τη λέξη *δύναμη* με το εργαλείο αναζήτησης σε ιστοσελίδα που θα δείξουμε [παρακάτω](#) για τη λέξη *λόγος*. Μελλοντικά θα υπάρχει στο περιβάλλον του Ψηφιακού Σχολείου ειδικό εργαλείο για τέτοιες αναζητήσεις.

β) Μέχρι να ολοκληρωθεί το εργαλείο αυτό, η αναζήτηση μπορεί να γίνει με τη χρήση των δυνατοτήτων προχωρημένης αναζήτησης (advanced search) της Google. Τη δυνατότητα αυτή θα τη βρούμε στην εργαλειοθήκη της Google (εμφανίζεται πάνω δεξιά στη σελίδα αναζήτησης εφόσον έχουμε πληκτρολογήσει μια λέξη στο πεδίο αναζήτησης κι έχουμε πατήσει το πλήκτρο αναζήτησης). Αν πατήσουμε το σχετικό εικονίδιο, εμφανίζεται αυτό το μενού:

Επιλέγουμε *Advanced search* και στη σελίδα που εμφανίζεται φροντίζουμε να συμπληρώσουμε τα πεδία που εμφανίζονται σε κόκκινο πλαίσιο στην παρακάτω εικόνα:

Advanced Search

Find pages with...

all these words:

this exact word or phrase:

any of these words:

none of these words:

numbers ranging from: to

Then narrow your results by...

language:

region:

last update:

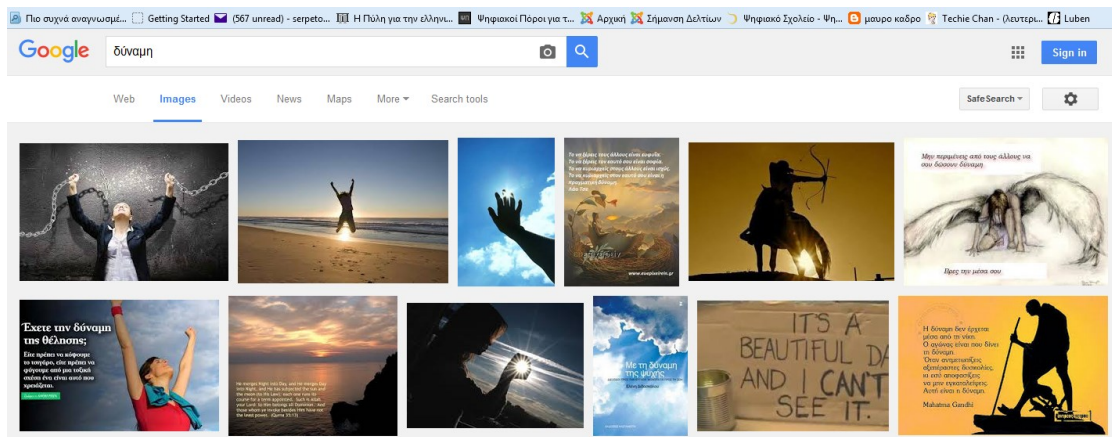
site or domain:

terms appearing:

Με τις επιλογές μας ζητάμε να αναζητηθεί η λέξη *δύναμη* στον ιστότοπο <http://ebooks.edu.gr/>, δηλαδή στα διαδραστικά βιβλία του Ψηφιακού Σχολείου. Η αναζήτηση (πατάμε το **Advanced Search**) θα μας επιστρέψει όλες τις ψηφιακές ενότητες όλων των ψηφιακών βιβλίων που περιλαμβάνουν τους τύπους *δύναμη* και *δύναμης*. Αν θέλουμε όλους τους τύπους του κλιτικού παραδείγματος θα πρέπει να πληκτρολογήσουμε στο πεδίο αναζήτησης *δυναμ%* ή όλους τους τύπους της λέξης: *δύναμη, δύναμης, δυνάμεις, δυνάμεων*.

Η δεύτερη επέκταση της δραστηριότητας προτείνει να αναζητήσουμε σε μια μηχανή αναζήτησης εικόνες για τη λέξη *δύναμη*. Θα εμφανιστούν μικροκείμενα και εικόνες που αναπαριστούν τη λέξη με ποικίλες σημασίες:

Η εικόνα αποτελεί έναν διαφορετικό τρόπο αναπαράστασης του νοήματος κι έχει μεγάλο ενδιαφέρον (και από την άποψη των πολυγραμματισμών) να διερευνήσει κανείς ποιες σημασίες της λέξης *δύναμη* υπονοούνται στις εικόνες που θα μελετηθούν και με ποιον τρόπο συγκροτείται το συγκεκριμένο νόημα στις εικόνες αυτές.

Δραστηριότητα 2: η πολύσημη λέξη λόγος

Ο πολύσημος λόγος

Μία ακόμη λέξη με πολλές σημασίες είναι ο *λόγος*. Μπορείτε να τις δείτε στα σχετικά λήμματα του σχολικού σας [Ερμηνευτικού Λεξικού Νέας Ελληνικής](#) και του [Λεξικού της Κοινής Νεοελληνικής](#) [πηγή: Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα]. Στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα μπορείτε να βρείτε έναν [κατάλογο](#) με ποικίλες χρήσεις της λέξης.

Πρόκειται για παραλλαγή της ιδέας της προηγούμενης δραστηριότητας. Οι μαθητές και οι μαθήτριες αρχικά αναζητούν το λήμμα λόγος στο ηλεκτρονικό [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#):

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής

Πληροφορίες
Αναζήτηση
 Σύνθετη Αναζήτηση
 Αποστολή στα Σώματα

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

λόγος

Επιλογές αναζήτησης

Αναζήτηση και στο σώμα των λημμάτων

Καλάθι

0

Αναζήτηση για: **λόγος**

2 εγγραφές [1 - 2]

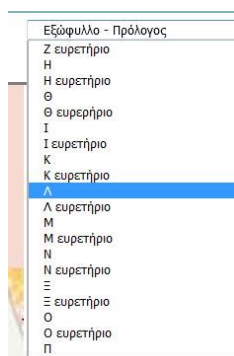
λόγος ο [λόγος] **Ο18** πληθ. και **λόγια** κυρίως στις σημ. 13, 6, 7 : 11. η δυνατότητα, η ικανότητα του ανθρώπου να μιλάει και να διατυπώνει τη σκέψη του· ομιλία: *Ενδιάθετος** / *εναρθρος** ~. Ο ~ διακρίνει τον άνθρωπο από τα ζώα. Ο ~ συντέλεσε στην εξέλιξη του ανθρώπου. 2. σύστημα έκφρασης και επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων· γλώσσα: *Προφορικός* / *γραπτός* ~. Τα μέρη του λόγου. *Ευθύς* / *πλάγιος* ~. Ο ομιλητής έχει *ευχέρεια λόγου* / το *χάρισμα του λόγου*. 3. καθετί που λέει κάποιος, λέξη, φράση, κουβέντα: *Θέλω να σου πω δυο λόγια*. *Πες το με δικά σου λόγια*. *Δε βρίσκω / δεν έχω λόγια να σ' ευχαριστήσω*. *Δεν ακούς καλό λόγο απ' αυτόν*. *Αντάλλαξαν βαριά / πικρά λόγια*. Τα τελευταία του λόγια πριν πεθάνει. Προσπάθησα να μεταφέρω ακριβώς τα λόγια του. *Λέω / ακούω καλά / κακά λόγια για κπ.* (έκφρ.) *Λέω* / *μεγάλα** / *κούφια** / *παχιά** λόγια. *έρχομαι** στα λόγια κάποιου. που λέει* ο ~ ή ο ~ το λέει*. *λίγα λόγια και καλά*, η συντομία είναι αρετή. *άλλα λόγια ν' αγαπιόμαστε*, ας αλλάξουμε συζήτηση. *μ' ένα λόγο / με δυο λόγια*, συνοπτικά. *μ' άλλα λόγια*, με διαφορετικό τρόπο έκφρασης, δηλαδή. *χάνω τα λόγια μου μαζί σου*, συζητώ μάταια, χωρίς αποτέλεσμα. *χάνω** τα λόγια μου. *ένας ~ είναι* (αυτός), εύκολο να το πεις, δύσκολο να γίνει. *μεγάλος ~*: α. με σημαντικό, ουσιαστικό περιεχόμενο. β. *καυχησιολογία*, *κομπορημοσύνη* κενή περιεχομένου. *λόγου χάρη* / *χάρην* (λ.χ.), για παράδειγμα. *έχω / λέω τον τελευταίο* λόγο*. *παίρνω** από κπ. *λόγια*. *παίρνω το λόγο μου πίσω*, σθενά τον υπάκουσά μου. || *ως ποσειδοπίαση*, απειλά *λίγα τα λόγια σου!* ΦΡ. *λόγια και αέρα** / *σε*

Παρατηρούν ότι όντως η λέξη εμφανίζει πολλές σημασίες. Ανάλογα με τον σχεδιασμό του/της εκπαιδευτικού, οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να χωριστούν σε ομάδες και να αναλάβουν να ομαδοποιήσουν κάποιες από τις σημασίες της λέξης και να αξιοποιήσουν την ομαδοποίηση αυτή σε επεκτάσεις της δραστηριότητας.

Στη συνέχεια αναζητούν τη λέξη λόγος στο [Ερμηνευτικό Λεξικό Νέας Ελληνικής](#). Μπορούν να χρησιμοποιήσουν το έντυπο βιβλίο, αλλά η αναζήτηση στο ψηφιακό βιβλίο αναδεικνύει ορισμένα πλεονεκτήματα που εμφανίζουν τα ψηφιακά εγχειρίδια. Για να προσπελάσουν το ψηφιακό *Ερμηνευτικό Λεξικό Νέας Ελληνικής* πρέπει να ακολουθήσουν τη διαδρομή:

Από το μενού στα δεξιά της σελίδας του ψηφιακού βιβλίου, επιλέγουν το γράμμα Λ:

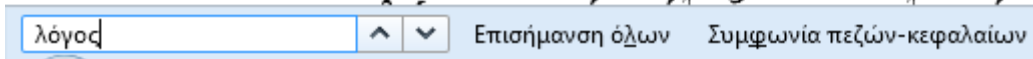
Μπορούν να διατρέξουν ολόκληρη την ψηφιακή σελίδα του Λ προκειμένου να βρουν το λήμμα λόγος ή να χρησιμοποιήσουν το εργαλείο αναζήτησης σε ιστοσελίδες που υπάρχει σε κάθε φυλλομετρητή και ενεργοποιείται όταν πατάμε ταυτόχρονα τα πλήκτρα ctrl και F. Ανάλογα με τον φυλλομετρητή, το εικονίδιο της αναζήτησης εμφανίζεται είτε στο κάτω είτε στο πάνω μέρος της ιστοσελίδας. Στη φωτογραφία εμφανίζεται το εργαλείο αναζήτησης του Mozilla Firefox:

¹ Μπορεί επίσης να επιλεγεί η Β΄ ή η Γ΄ Γυμνασίου.

αυια τα κανει για οικονομικου
 Θεού. λόγια τα: οτιδήποτε λέε
 σύντομος λόγος.

λέων ο: 1 [επίσ.] το λιοντάρι. 2
 ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, κι

Πατώντας τα βελάκια δίπλα στο πεδίο αναζήτησης, θα μεταφερόμαστε στη θέση της σελίδας όπου υπάρχει ο τύπος λόγος, με το επόμενο πάτημα στην επόμενη θέση κλπ. Θα ανακαλύψουμε ότι στο σχολικό λεξικό το λήμμα λόγος δεν υπάρχει ως ανεξάρτητο λήμμα, αλλά αποτελεί ενδολήμμα στο λήμμα λέω:

λέω & [επίσ.] λέγω • αόρ. είπα, παθ. αόρ. λέχθηκα & [επίσ.] ελέχθην, μπ. ειπωμένος: (μτβ.) 1 αναφέρω σε κπ κτ σε προφορικό λόγο: *Μας είπαν ότι θα περάσουν αύριο.* 2 (& με παράλ. αντικ.) γενικότερα, εκφράζομαι με λέξεις: *Έλεγε, έλεγε, και τελειωμό δεν είχε.* 3 έχω την άποψη=νομίζω, πιστεύω, φρονώ: ~ ότι πρέπει να φύγουμε τώρα. 4 (+ να) σχεδιάζω, έχω στον νου μου να κάνω κτ: ~ να πάω διακοπές σε νησί. 5 προξενώ εντύπωση: *Αυτό το μέρος δε μου ~ τίποτε, μου είναι αδιάφορο. μη μου πεις!*: για να δηλώσουμε έκπληξη: ~, αυτή είναι η κόρη σου; 6 δίνω σε κπ όνομα=ονομάζω, βαπτίζω: *Το μωρό το είπαν Ανδρέα.* 7 χαρακτηρίζω κπ: *Με είπε χαζή!* 8 (για λέξεις, εκφράσεις κτλ.) σημαίνω: *Τι θα πει η λέξη αυτή;* 9 παθ. α. έχω το όνομα=ονομάζομαι: ~ Μαρία. β. απρόσ. υπάρχει η φήμη=διαδίδεται, φημολογείται: *Λέγεται ότι θα ακυρωθεί ο διαγωνισμός.* **λόγος** ο: 1 η ομιλία: *Ο άνθρωπος, σε αντίθεση με τα ζώα, διαθέτει το χάρισμα του ~.* 2 γλώσσα: *προφορικός και γραπτός ~.* 3 παρουσίαση σκέψεων, ιδεών: *Αναζητούμε έναν νέο πολιτικό ~.* 4 ομιλία μπροστά σε ακροατήριο: *Ο φιλόλογος θα εκφωνήσει τον ~ για την εθνική επέτειο.* 5 άδεια, δικαίωμα ομιλίας: *δίνω / αφαιρώ / παίρνω τον ~.* 6 συζήτηση, αναφορά σε κτ=κουβέντα: *Γίνεται πολύς ~ για την οικολογική κρίση.* 7 γνώμη, άποψη: *Ο ~ του είναι σεβαστός από το συμβούλιο.* 8 διαβεβαίωση, υπόσχεση: *Δεν τηρεί τον ~ του.* 9 αιτία: *Όλα αυτά τα κάνει για οικονομικούς ~.* 10 λογική: *ορθός ~.* 11 διδασκαλία, κήρυγμα: *ο ~ του Θεού.* **λόγια** τα: οτιδήποτε λέει κπ: *Θα στα πω με απλά ~.* **λογύδριο** το: υποκορ. μικρός ή σύντομος λόγος.

Η χρήση του εργαλείου αναζήτησης σε ιστοσελίδα εξοικονόμησε χρόνο και κόπο στην αναζήτηση (μπορεί επίσης να γίνει αναζήτηση τμήματος λέξης, π.χ. λογ%- προσοχή, ο τονισμός είναι σημαντικός).

Τα παιδιά πιθανόν να εκπλαγούν με την ανακάλυψη αυτή: γιατί το λήμμα λόγος στο ηλεκτρονικό λεξικό είναι ανεξάρτητο – και αρκετά μεγάλο – ενώ στο σχολικό λεξικό είναι ένα λήμμα μέσα σε ένα άλλο λήμμα; Και γιατί το λήμμα αυτό είναι πιο μικρό; Δεν είναι όλα τα λεξικά ίδια;

Μελετούν προσεκτικότερα τα δύο λήμματα. Παρατηρούν ότι στο [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) το λήμμα παρέχει και πληροφορίες για την προφορά, το κλιτικό παράδειγμα, τη χρήση σε ειδικά λεξιλόγια και επίπεδα ύφους και την ετυμολογία της λέξης:

λόγος ο [λόγος] Q18 πληθ. και **λόγια** κυρίως στις σημ. 13, 6, 7 :

λόγω*. **11**. η διανοητική ικανότητα, ιδιότητα του ανθρώπου, η λογική, το λογικό: Ο ορθός ~, η ορθή σκέψη, ο ορθολογικός τρόπος σκέψης. Αυτό υπαγορεύει ο ορθός ~. Ενεργεί σύμφωνα με τον ορθό λόγο. (λόγ. έκφρ.) παρά (πάντα) λόγον, παράλογα. **2**. (θεολ.) Λόγος, ο Χριστός. **3**. η διδασκαλία, το κήρυγμα: Ο ~ του Θεού. **4**. σχέση μεταξύ πραγμάτων που υπακούει σε κάποια λογική, αναλογία-σχέση: Κατά πρώτο / δεύτερο / αντίστροφο λόγο. (έκφρ.) κατά μείζονα* / κύριο* λόγο. || (μαθημ.) σχέση μεταξύ δύο μεγεθών ή ποσοτήτων, η οποία εκφράζει ένα πηλίκιο: Ο ~ της ακτίνας προς τη διάμετρο (κύκλου). Ο ~ της διαμέτρου προς την περιφέρεια. **5**. (λαϊκότρ.) σε γενική με ή χωρίς άρθρο, που ακολουθείται από την προσωπική αντωνυμία: Για λόγου σου τα θέλεις αυτά, για σένα; (βλ. και του λόγου). || (ευχή) ζωή* σε λόγου σας. **λογάκι** το ΥΠΟΚΟΡ κυρίως στη σημ. 1. (λόγ.) **λογύδριο** το ΥΠΟΚΟΡ κυρίως στη σημ. 15α.

[αρχ. λόγος & λόγ. < αρχ. λόγος (ορθός λόγος: λόγ. μφρδ. γαλλ. la droite raison): λόγια: αρχ. λόγιον, τό 'χρησμός (όχι έμμετρος), προφητεία', ελνστ. πληθ. τά λόγια (Κυρίου) 'οι ρήσεις του Χριστού' (πρβ. αντίστοιχη εξέλιξη: παλ. ραββ. ισπαν. palabra < ελνστ. παραβολή του Χριστού: δεσ παρόλα, παλάβρα): λόγ. < ελνστ. λογύδριον]

Τέτοιες πληροφορίες δε δίνονται στο σχολικό λεξικό. Εκεί το λήμμα είναι πιο λιτό, απარიθμούνται οι σημασίες, δίνεται ένα παράδειγμα για την καθεμιά και δύο πληροφορίες μορφολογικής φύσης: ο πληθυντικός **λόγια** και το υποκοριστικό **λογύδριο**, οι οποίες υπάρχουν και στο *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*.

Η διαπίστωση ότι τα δύο λεξικά (και κατ' επέκταση τα λεξικά γενικότερα) δεν αντιμετωπίζουν τις λέξεις με τον ίδιο τρόπο και δεν παρέχουν τις ίδιες πληροφορίες μπορεί να ενισχυθεί αν ανατρέξουμε στα εισαγωγικά κείμενα των δύο λεξικών. Εκεί θα διαβάσουμε με ποια φιλοσοφία συντάχτηκε το λημματολόγιο και οργανώθηκαν τα λήμματα του κάθε λεξικού και θα καταλάβουμε ότι το καθένα εξυπηρετεί διαφορετικούς σκοπούς και άρα πρέπει να χρησιμοποιούμε διαφορετικά λεξικά ανάλογα με τους στόχους της αναζήτησής μας. Η διαπίστωση αυτή, κατάλληλα αναπλαισιωμένη στο μάθημα, μπορεί να οδηγήσει τη δραστηριότητα προς την κατεύθυνση του κριτικού γραμματισμού.

Η λεξικολογική τροπή της δραστηριότητας μπορεί να εμπλουτιστεί με έρευνα και σε άλλα λεξικά, είτε στα [ηλεκτρονικά της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα](#) είτε σε έντυπα, στα οποία τα παιδιά μπορούν να ανατρέξουν ή από τα οποία μπορούν να διαβάσουν φωτοτυπημένα αποσπάσματα. Το συγκεκριμένο τμήμα της δραστηριότητας ή και ολόκληρη η διερεύνηση της λέξης **λόγος** ή κάποιας ανάλογης δεν αφορά μόνο την ύλη της Γ' Γυμνασίου: αναφορές στο κειμενικό είδος των λεξικών θα συναντήσουμε και στη [Νεοελληνική Γλώσσα Α' Γυμνασίου \(ενότητα 10Δ\)](#) και στη [Νεοελληνική Γλώσσα Β' Γυμνασίου \(ενότητα 9Δ\)](#).

Στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#) υπάρχει ένας κατάλογος προτάσεων που περιέχουν τη λέξη **λόγος**. Στον κατάλογο αυτόν τα παιδιά μπορούν να εξετάσουν με ποια σημασία χρησιμοποιείται κάθε φορά η λέξη, συνδέοντας τη χρήση με τα ερμηνεύματα και ανάλογα παραδείγματα χρήσης που θα βρουν σε λεξικά.

Η δραστηριότητα μπορεί επίσης να ενσωματώσει ορισμένες από τις κατευθύνσεις που προτάθηκαν στην αντίστοιχη που αφορά τη λέξη **δύναμη** (διερεύνηση στα σχολικά βιβλία, διερεύνηση στο διαδίκτυο).

Διερεύνηση της πολυσημίας σε σώματα κειμένων

Πολυσημία και σώματα κειμένων

Ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο για την παρακολούθηση των διαφορετικών σημασιών που αποκτούν οι λέξεις μέσα στα κείμενα είναι τα Ηλεκτρονικά Σώματα Κειμένων. Μπορείτε να δείτε πολλά παραδείγματα χρήσης των λέξεων που μελετάτε στο [Σώμα Νέων Ελληνικών Κειμένων](#) (Σ.Ν.Ε.Κ.) [πηγή: Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα], στον [Εκπαιδευτικό Θησαυρό Ελληνικών Κειμένων](#) (Ε.Θ.Ε.Κ.) [πηγή: Δικτυακή Εκπαιδευτική Πύλη του Υπουργείου Παιδείας], στον [Εθνικό Θησαυρό Ελληνικής Γλώσσας](#) (Ε.Θ.Ε.Γ. - το Σώμα Κειμένων του Ινστιτούτου Επεξεργασίας του Λόγου) και στο [Σώμα Ελληνικών Κειμένων](#) (Σ.Ε.Κ.).

Η σύνδεση των ερμηνευμάτων των λεξικών με παραδείγματα χρήσης είναι ένα από τα πεδία στα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν τα ηλεκτρονικά σώματα κειμένων. Γι' αυτό ακριβώς, στη μετασελίδα προτείνεται η χρήση τους και συστήνονται τα τέσσερα πιο διαδεδομένα. Εξυπακούεται ότι ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να τα μελετήσει, να εξοικειωθεί με τον τρόπο λειτουργίας τους και να επιλέξει ποιο ή ποια θα αξιοποιήσει στο μάθημα ανάλογα με τους στόχους του/ της. Αν μάλιστα ο/η εκπαιδευτικός θέλει να ελέγξει αν στη συλλογή του Ψηφιακού Σχολείου υπάρχουν μετασελίδες με περισσότερες λεπτομέρειες για τα ηλεκτρονικά σώματα κειμένων (π.χ. πληκτρολογώντας στο πεδίο αναζήτησης του [Αποθετηρίου Μαθησιακών Αντικειμένων](#) τις φράσεις *σώματα κειμένων* ή *σώμα κειμένων*), θα ανακαλύψει ότι υπάρχει η μετασελίδα [«Έρευνα σε ηλεκτρονικά σώματα κειμένων»](#), όπου συστήνονται με περισσότερες λεπτομέρειες τα τέσσερα αυτά περιβάλλοντα και επισημαίνονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του καθενός.

Δραστηριότητα 3: πολυσημία και χιούμορ

Πολυσημία και χιούμορ: Αρκάς

[πηγή: Αρκάς (επίσημος δικτυακός τόπος)]

Πατώντας πάνω σε κάθε συννεφάκι λόγου θα μεταφερθείτε στον ιστότοπο του σκιτσογράφου Αρκά και θα παρακολουθήσετε ολόκληρη την ιστορία στην οποία ανήκει. Πώς προκαλείται το γέλιο σε κάθε περίπτωση;

Η πολυσημία, μηχανισμό της οποίας αποτελεί και η μεταφορά, χρησιμοποιείται πολύ συχνά σε χιουμοριστικά κείμενα στα οποία οι σημασίες της λέξης συγχέονται με στόχο την πρόκληση του γέλιου. Πατώντας σε καθένα από τα συννεφάκια λόγου, μεταφερόμαστε στον δικτυακό τόπο του σκιτσογράφου Αρκά όπου μπορούμε να παρακολουθήσουμε πώς η σημασιολογική σύγχυση αξιοποιείται με χιουμοριστικό τρόπο:

γλώσσαν νωμῶν

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΕΜΟΥ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΘΝΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΕΦΝΙ)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η μετασελίδα «Προκαταλήψεις - Ρατσισμός»

Η μετασελίδα αυτή περιλαμβάνει υλικό για το θέμα του ρατσισμού, επιχειρώντας να αναδείξει ποικίλες όψεις του. Το θέμα του ρατσισμού αποτελεί άμεσα ή έμμεσα μέρος της ύλης όλων των βιβλίων της Νεοελληνικής Γλώσσας και συχνά απασχολεί τη σχολική ζωή, οπότε η μετασελίδα, που αρχικά δημιουργήθηκε για τη Β΄ Λυκείου, μπορεί να αξιοποιηθεί σε όλες τις τάξεις της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

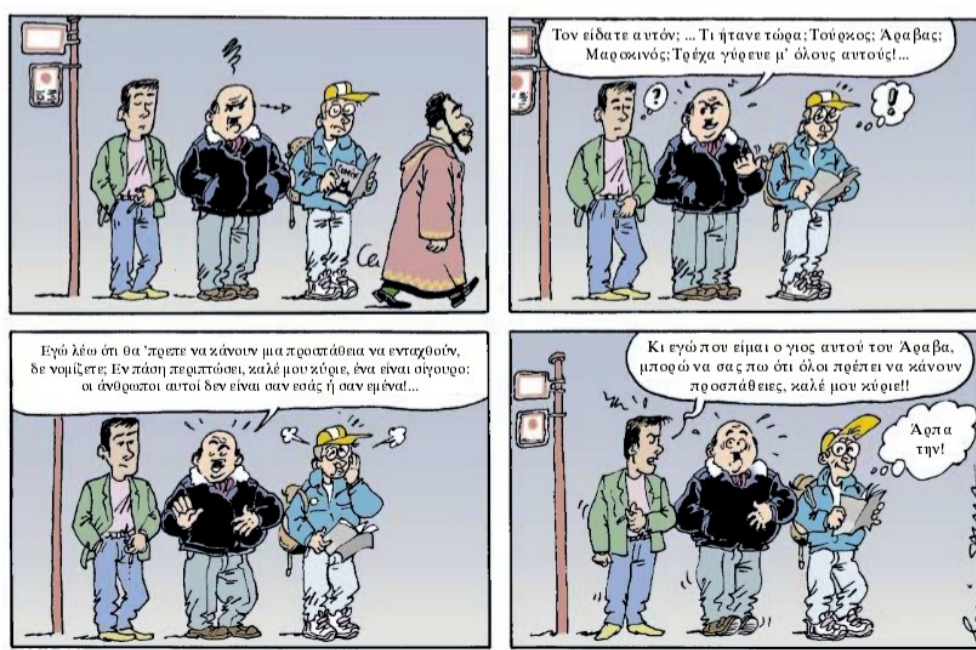
Η μετασελίδα περιλαμβάνει παραπομπές στα εξής κείμενα:

- το φυλλάδιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Εγώ, ρατσιστής;!» όπου σε σύντομες ιστορίες κόμικς σπηλιτεύονται ποικίλες μορφές του ρατσισμού και των προκαταλήψεων.
- τα άρθρα «Οι ψυχολογικές ρίζες του ρατσισμού» της Λίτσας Βάρβογλη και «Μια "βιβλιοθήκη" εναντίον της προκατάληψης» της Έλλης Ισμαηλίδου.
- το κείμενο «Ο νεοναζισμός δεν είναι οι άλλοι» του Μάνου Χατζηδάκι.
- παραπομπή στην υποενοότητα «Προκατάληψη & στερεότυπα» του δικτυακού τόπου ΕΤΤΑΔ, σχετικά με τις προκαταλήψεις απέναντι στα άτομα με ειδικές ανάγκες.
- απόσπασμα από το λήμμα «Σεξισμός» της ΦυλοΠαιδείας, διαδικτυακής εγκυκλοπαίδειας για θέματα φύλου.
- επιλεγμένες ενότητες σχολικών βιβλίων της Νεοελληνικής Γλώσσας, της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, της Κοινωνιολογίας και στο διήγημα «Στο δρόμο για το Βούπερταλ» του Δημήτρη Νόλλα από τα *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου - Γενικής Παιδείας*.
- δύο εκπομπές από το Ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ με θέμα τον ρατσισμό.

Στη μετασελίδα αυτή δεν προτείνονται δραστηριότητες, αλλά μόνον υλικό που μπορεί να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο δραστηριοτήτων. Για παράδειγμα:

Τα **κόμικς** μπορούν να αξιοποιηθούν ως αφορμή στη συζήτηση για ποικίλες όψεις του ρατσισμού. Μπορούν παράλληλα να μελετηθούν ως κειμενικό είδος και να συζητηθεί η αποτελεσματικότητά τους στη μετάδοση μηνυμάτων σε νεανικό κοινό. Προς την κατεύθυνση αυτή μπορεί να φανεί χρήσιμο και το υλικό της μετασελίδας [«Κόμικς: η ένατη τέχνη»](#).

Στην ίδια λογική μπορούν να αξιοποιηθούν οι **τηλεοπτικές εκπομπές** από το Ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ. Οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να παρακολουθήσουν τη μία ή και τις δύο στο σχολείο ή σε εξωσχολικό χρόνο και να συζητήσουν πάνω στο περιεχόμενό τους αντλώντας στοιχεία και διαμορφώνοντας επιχειρηματολογία για την παραγωγή κειμένων πάνω στη συγκεκριμένη θεματική. Μπορεί και σε αυτή την περίπτωση να συζητηθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τηλεοπτικής εκπομπής ως κειμενικού είδους και η αποτελεσματικότητα των οπτικοακουστικών στοιχείων στη μετάδοση μηνυμάτων.

Τα **άρθρα** και το **κείμενο** του Μάνου Χατζηδάκι καθώς και τα **κείμενα** από τους δικτυακούς τόπους μπορούν να διαβαστούν από τα παιδιά στα πλαίσια της ίδιας συζήτησης ή να αξιοποιηθούν σε κριτήρια αξιολόγησης. Εξυπακούεται ότι δεν εξαντλούν το διαθέσιμο κειμενικό υλικό για τα θέματα που πραγματεύονται, δίνουν όμως ιδέες για τις κατευθύνσεις στις οποίες θα μπορούσε να κινηθεί η συζήτηση γύρω από τις όψεις του ρατσισμού και των προκαταλήψεων.

Οι **παραπομπές στα σχολικά βιβλία** μπορούν να αξιοποιηθούν για την άντληση πληροφοριών αλλά και προκειμένου να διερευνηθούν οι οπτικές γωνίες από τις οποίες κάθε γνωστική περιοχή αντιμετωπίζει το ίδιο θέμα.

Επιλογικές παρατηρήσεις στις μετασελίδες

Βασικό στοιχείο της φιλοσοφίας των μετασελίδων είναι ότι το επιλεγμένο υλικό και οι προτάσεις για δραστηριότητες έχουν ενδεικτικό χαρακτήρα και δε θα πρέπει να αντιμετωπιστούν ως ύλη που πρέπει να διδαχθεί ή ως φύλλα εργασίας. Πιο απλά, στόχος τους είναι να «βάλουν ιδέες» στους/στις εκπαιδευτικούς. Στις δραστηριότητες σκόπιμα παρουσιάζεται η κεντρική ιδέα και δε δίνονται οδηγίες για το παιδαγωγικό πλαίσιο ή τις πρακτικές υλοποίησης, καθώς οι εκπαιδευτικοί είναι εκείνοι/ες που θα «γειώσουν» τις ιδέες στην πραγματικότητα της τάξης τους και στη διδακτική τους στοχοθεσία. Δεν είναι επίσης απαραίτητο να αξιοποιηθεί όλο ή ολόκληρο το υλικό μιας μετασελίδας ή να

αξιοποιηθεί ακριβώς με τον τρόπο που προτείνεται. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να επιλέξουν διαφορετικό υλικό, από διαφορετικές πηγές και να οργανώσουν διαφορετικές δραστηριότητες προκειμένου να κάνουν το μάθημά τους πιο αποτελεσματικό και ενδιαφέρον.

γλώσσαν νωμᾶν

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΘΝΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ (EFNIL)

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Παράρτημα: Μετασελίδες για τη Νεοελληνική Γλώσσα στο Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων του Φωτόδεντρου (συλλογή Ψηφιακού Σχολείου)

1. «Επίσκεψη» σε μουσεία
2. «Η καταπληκτικότερα εφεύρεσις των αιώνων» (ατομική βόμβα)
3. «Όσο περισσότερα ξέρετε για την αρχαία αρχιτεκτονική...»: Ακρόπολη
4. «Συρμοί των Παρισίων»: Θέματα μόδας σε έντυπα του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα
5. Αναζητώντας μια τηλεοπτική εκπομπή για την Αμοργό (αναζήτηση στο Ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ)
6. Ανθρώπινα δικαιώματα
7. Από την ιστορία του δοκιμίου
8. Αφήγηση, Περιγραφή, Επιχειρήματα
9. Βασικοί σταθμοί στην ιστορία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
10. Γλώσσα και φύλο
11. Γλωσσικοί κώδικες επικοινωνίας
12. Δημιουργήστε τη δική σας εκπομπή
13. Διαδίκτυο
14. Διαδίκτυο και πνευματική ιδιοκτησία
15. Διάλεκτοι και ιδιώματα σε ποικίλα κείμενα, παλιότερα και σύγχρονα
16. Διαλεκτολογία και νεοελληνικές διάλεκτοι
17. Διαφήμιση
18. Είμαστε ό,τι τρώμε
19. Εκδρομή με αεροπλάνο
20. Ελλάδα και Ευρώπη
21. Εξουσίες και μέσα μαζικής ενημέρωσης
22. Επαγγέλματα που χάνονται στον χρόνο
23. Έρευνα σε ηλεκτρονικά σώματα κειμένων
24. Ευρώπη και Ευρωπαϊκή Ένωση
25. Η αγάπη της μάνας
26. Η γέννηση ενός ποιήματος
27. Η γλώσσα της ηλεκτρονικής επικοινωνίας – Τα greeklish
28. Ηλικιωμένοι στην Ευρωπαϊκή Ένωση
29. Θανατική ποινή
30. Θέματα αγάπης και έρωτα
31. Θέματα της εφηβείας

32. Ιστορία της ενδυμασίας και της μόδας
33. Ιστορία της τυπογραφίας και του ελληνικού τύπου
34. Κείμενα οδηγιών
35. Κλωνοποίηση και βιοηθική
36. Κόμικς: η ένατη τέχνη
37. Κώδικες επικοινωνίας
38. Μαστίχα Χίου
39. Μεσογειακή διατροφή
40. Μικρασιάτες πρόσφυγες στην Ελλάδα
41. Μορφές επικοινωνίας
42. Μουσεία
43. Μπροστά στο μέλλον
44. Νεοελληνικές διάλεκτοι
45. Νέοι και νέες περασμένης ηλικίας
46. Ο μαγικός κόσμος του βιβλίου
47. Ο μαγικός κόσμος του θεάματος
48. Οδική ασφάλεια
49. Όψεις της Ελλάδας
50. Πανανθρώπινες αξίες
51. Παππούς και γιαγιά
52. Περιγραφή και σύγκριση
53. Περιήγηση στο διαδίκτυο με ασφάλεια
54. Πηγές για ένα βιογραφικό σημείωμα του Παπαδιαμάντη
55. Πηγές κειμένων λογοτεχνικής κριτικής
56. Ποδόσφαιρο
57. Πολυσημία
58. Προκαταλήψεις – Ρατσισμός
59. Πρόσφυγες σε όλο τον κόσμο
60. Ριάλιτι σόου
61. Σημαιολογικά πεδία στο Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής
62. -σπαρτος: τι σημαίνει; (αναζήτηση β' συνθετικών σε ηλεκτρονικά λεξικά)
63. Στάσεις απέναντι στη γλώσσα των νέων
64. Τα γηρατειά στη λογοτεχνία και την τέχνη
65. Τα γλυπτά του Παρθενώνα
66. Τέχνη
67. Τέχνη

- 68. Τηλεοπτικές εκπομπές για την τηλεόραση
- 69. Τηλεόραση και διαδίκτυο
- 70. Φιλία

γλώσσαν νωμᾶν

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΘΝΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ (EFNIL)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ